

Рецензія
на дисертацію Овчаренко Олени Юрївни
на тему «Чинники стресостійкості студентів в умовах інклюзивного
навчання», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі
спеціальності 053 — психологія

Дисертаційне дослідження присвячене аналізу факторів, що визначають рівень стресостійкості студентів у середовищі інклюзивної освіти. Особливу увагу приділено психологічним, соціально-середовищним і особистісним детермінантам, які впливають на здатність молодих людей протистояти стресовим впливам в умовах глибоких трансформацій освітнього процесу, зумовлених воєнним станом в Україні. Актуальність теми зумовлена значним зростанням психоемоційного навантаження на студентство загалом і особливо на осіб з інвалідністю, що потребує науково обґрунтованих підходів до зміцнення їхньої психологічної стійкості.

У вступній частині чітко обґрунтовано наукову і практичну значущість проблеми, підкреслено недостатню розробленість питання стресостійкості саме в контексті інклюзивного освітнього простору, де одночасно присутні підвищені комунікативні, когнітивні та емоційні виклики. Визначено об'єкт, предмет, мету й конкретні завдання дослідження, окреслено теоретичні засади та емпіричну базу. Окремо акцентовано новизну роботи, яка полягає у системному виявленні та класифікації факторів стресостійкості, що відкриває можливості для створення ефективних програм психологічної підтримки в закладах вищої освіти.

Теоретична частина дослідження пропонує чітку структурування факторів стресостійкості. Виділено дві великі групи: внутрішні (суб'єктивні) ресурси – особистісні характеристики та психологічні механізми (когнітивна гнучкість, емоційна стабільність, адекватна самооцінка, адаптивні копінг-стратегії, життєстійкість, первинні та вторинні актуальні здібності, рівень тривожності); зовнішні (об'єктивні) умови – особливості інклюзивного середовища (фізична й інформаційна доступність, соціальна та психологічна підтримка викладачів і одногрупників, толерантний клімат у колективі,

наявність спеціалізованих програм і ресурсів, професійна компетентність педагогів у роботі з різними категоріями студентів).

Другий розділ присвячений методологічному забезпеченню емпіричного етапу. Використано валідний і надійний психодіагностичний інструментарій, сучасні методи математичної статистики та коректну інтерпретацію даних. Новизною цього блоку є перше в українському науковому просторі комплексне порівняльне вивчення стресостійкості студентів з інвалідністю та без неї саме в умовах воєнного часу та інклюзивного навчання.

У третьому розділі представлено авторську тренінгову програму, спрямовану на розвиток стресостійкості з урахуванням специфіки обох груп студентів. Емпірично підтверджено високу ефективність програми: після її реалізації суттєво знизився рівень тривожності й стресу, зменшилася частота деструктивних копінг-стратегій, покращилися показники емоційної саморегуляції, когнітивної гнучкості та соціальної підтримки. Позитивна динаміка зафіксована також щодо первинних і вторинних актуальних здібностей та загального самосприйняття учасників.

Робота виконана на високому теоретичному й методичному рівні, відповідає встановленим вимогам до дисертаційних досліджень, має виражену наукову новизну та практичну цінність. Результати оприлюднені у фахових українських і зарубіжних виданнях, апробовані на конференціях. Перевірка на оригінальність показала високий рівень унікальності тексту (9,8 % текстових збігів).

Водночас для подальшого вдосконалення було б доцільно глибше проаналізувати причини та прояви тривожності при розробці тренінгових модулів; розширити арсенал статистичних методів обробки даних для підвищення точності й обґрунтованості висновків.

Висновок. Дисертаційне дослідження є завершеним, актуальним і перспективним науковим здобутком. З урахуванням висловлених рекомендацій та після остаточного редакційного опрацювання тексту роботу

можна рекомендувати до захисту на здобуття наукового ступеня. Таким чином, подану на розгляд дисертаційну роботу, з урахуванням раніше висловлених побажань та зауважень та після загального редагування тексту, можна рекомендувати до захисту.

Дисертаційна робота Овчаренко О.Ю. на тему «Чинники стресостійкості студентів в умовах інклюзивного навчання» є завершеною, логічно побудованою, самостійною науковою працею, яка виконана відповідно до встановлених вимог, на належному рівні, відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня докторів філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року №261 (зі змінами); Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої Вченої Ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2017 року №40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки №759 від 31 травня 2019 року) і може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій Вченій раді у галузі знань 05 – соціальні та поведінкові науки, спеціальність 053 – Психологія.

Рецензент:

кандидат психологічних наук
доцент кафедри клінічної психології
Київського інституту сучасної психології
та психотерапії

Іванова Є.О.